

Відгук отримано
15.11.2023р.
Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФ 26, 133.047
С. С. Корунца

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.047
у Київському університеті
імені Бориса Грінченка,
доктору педагогічних наук, професору
завідувачу кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Хоружій Людмилі Леонідівні

ВІДГУК

офіційного опонента

Смирної Тетяни Анатоліївни,

доктора педагогічних наук, професора,

професора кафедри мистецької освіти та

гуманітарних дисциплін Харківського національного університету

мистецтв імені І.П. Котляревського

про дисертаційну роботу

**Вишневецької Марини Вікторівни «Методика формування естетичної
культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі
диригентсько-хорової підготовки»**

подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01
Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

**1. Актуальність теми дисертаційного дослідження та зв'язок із
планами відповідних галузей науки.**

Парадигмальні зміни в соціокультурному просторі незалежної України, нагальні потреби в освітніх інноваціях зумовлюють необхідність наукового пошуку у царині духовних цінностей як джерела самостворення особистості і суспільства. В умовах інтеграції України в європейський культурно-освітній простір зростає роль естетичної культури, здатної відродити у громадянському суспільстві ідеали національної гідності, краси, гармонії та досконалості. Проблема змісту, методів, форм естетичної культури особистості постає в працях видатних філософів і педагогів Античності, Середньовіччя, Відродження, Просвітництва. Про

вартість естетичного виховання майбутніх учителів зазначали українські філософи і педагоги Григорій Сковорода, Тарас Шевченко, Костянтин Ушинський, Микола Леонтович, Василь Сухомлинський, провідні сучасні вчені і митці. Неодноразово підкреслювалися виняткові можливості в аксіологічному вимірі вчителя - диригента шкільного хору, який за родом своєї діяльності може створити найліпші умови для виховання естетичної культури учнів. Утім, трагічні реалії сьогодення поглиблюють суперечності між поставленими суспільством високими естетичними ідеалами та практикою бездуховності, індивідуалізму, знецінення національної хорової спадщини у системі загальної шкільної освіти. Актуальність обраної до розв'язання проблеми посилюється наявними в сучасній освіті суперечностями між новими цілями школи, спрямованими на естетизацію освітнього процесу і недостатнім рівнем готовності значної кількості вчителів до роботи зі шкільним хором, між потребою освітньої практики у сформованості естетичної культури вчителя музичного мистецтва й відсутністю інноваційного методичного інструментарію її формування в системі дисциплін диригентсько-хорового циклу на факультетах мистецтв закладів вищої освіти. Необхідність подолання вказаних суперечностей зумовлює актуальність теми дисертаційного дослідження М.В.Вишневецької **«Методика формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки»**.

Зазначимо, що дисертаційну роботу виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри музикознавства та музичної освіти Факультету музичного мистецтва та хореографії Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток духовного потенціалу особистості в неперервній мистецькій освіті» (Реєстраційний номер 0116U003993).^o

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Зміст дисертаційного дослідження Вишневецької Марини Вікторівни «Методика формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки» повно, ґрунтовно і системно розкриває заявлену тему, відтак, відповідає поставленій меті (обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити методичний супровід формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки та умови їх впровадження). Чотири завдання дослідження, визначені здобувачкою, логічно і послідовно реалізуються в ході дослідження. Не викликають заперечень методи дослідження (теоретичні, емпіричні, математичної статистики).

Робота складається з анотації, вступу, 3 розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (288 найменувань, з них 28 іноземними мовами) та додатків. Загальний обсяг дисертації сягає 274 сторінки, основного тексту 201 сторінок. Ілюстративний матеріал подано у 16 таблиць та 18 рисунках.

В анотації до дисертації відображено основні результати дослідження; наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; відомості про апробацію результатів роботи; ключові слова.

У вступній частині обґрунтовано актуальність і зв'язок з науковою програмою досліджуваної теми, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, наукову новизну і практичну значущість роботи, наведено дані про апробацію отриманих результатів, публікації автора за темою, структуру й обсяг дисертації, що дозволяє визнати науково-понятійний апарат як логічний, чіткий і послідовний.

У першому розділі "Теоретичні засади формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі

диригентсько-хорової підготовки" ґрунтовно розкрита наукова проблематика дослідження, здійснено термінологічний аналіз основних дефініцій, розглянуто сутність, зміст і структуру естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. Результатом наукових розвідок М.В. Вишневецької стало узагальнення напрямів дослідження феномену естетичної культури вчителів в сучасній педагогічній науці, подано авторські дефініції провідних і додаткових понять, проаналізовано зміст і структуру естетичної культури вчителя в генетичному та ґносеологічному аспектах з урахуванням специфіки диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Зміст розділу засвідчує послідовну реалізацію перших двох завдань.

У другому розділі "Методичний супровід формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки" обґрунтовано підходи, принципи та педагогічні умови формування естетичної культури студентів. Докладно і переконливо визначено зміст і структуру поняття "методичний супровід", здійсненого на підставі ґрунтовного аналізу системного, культурологічного, аксіологічного, компетентнісного, синергетичного, особистісно-орієнтованого методологічних підходів, що засвідчує результативне вирішення третього завдання дослідження. Позитивним вважаємо звернення здобувачки до педагогічного моделювання і розробки структурно-логічної схеми методичного супроводу, яка унаочнює динаміку освітнього процесу у вигляді етапів, структурних блоків (цільовий, методологічний, методично-діяльнісний, рефлексивно-аналітичний, результативний), загальних і специфічних принципів, педагогічних умов та комплексу інноваційних методів формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки.

У третьому розділі "Дослідно-експериментальна перевірка ефективності впровадження методичного супроводу формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки", що відповідає четвертому завданню дослідження, змістовно та інформативно здійснено педагогічну діагностику, запропоновано і аргументовано слушність практичної реалізації методичного супроводу, висвітлено результати дослідження процесу формування естетичної культури вчителів музичного мистецтва на заняттях з дисциплін диригентсько-хорового циклу. Здобувачка в складних умовах спромоглася залучити до експерименту 247 осіб з різних регіонів України, з них контрольну групу склали 122, а експериментальну -125 респондентів. До експериментальної групи увійшли студенти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Рівненського державного гуманітарного університету, Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради, Комунального закладу «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради». Контрольну групу склали студенти педагогічних університетів Вінниці, Переяслава, Мелітополя та Дрогобича. Заслуговує на схвалення використання сучасного, апробованого науково-методичного (математичного) апарату, коректний добір загальних і часткових показників і критеріїв, поєднання теоретичних положень і значного обсягу експериментальних досліджень в ході обох етапів педагогічного експерименту, що засвідчує їх достовірність. Варто відмітити якість і глибину діагностики (критерії, показники, рівні, авторські діагностичні методики), ґрунтовність практичної реалізації методичного супроводу (методи інтерактивної спрямованості, синхронної взаємодії, відеозапису, дистанційного навчання, банку посилань на теоретичні і практичні ресурси, алгоритми педагогічних дій, віртуальні екскурсії; методи і форми

просвітницької роботи, культурно-мистецькі заходи). Кількісні і якісні показники результатів експериментального дослідження демонструють приріст показників рівнів сформованості естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки в експериментальних групах на 10 позицій порівняно з контрольними групами, в яких застосовувалися традиційні методи. Висновки узагальнили зміст і результати дослідження, сформульовано авторський, інноваційний підхід дослідниці до вирішення заявленої проблеми.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Вивчення змісту дисертації М.В.Вишневецької надає підстав для висновку, що робота є оригінальним і комплексним дослідженням актуальної теми у вітчизняній педагогіці. Представлені на сторінці 6 рукопису дисертації положення можна вважати такими, що відповідають вимогам стосовно наукової новизни, визначеної поняттями "вперше", "уточнено", "дістали подальшого розвитку". Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методичного супроводу формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки та умов їх впровадження.

Вперше: обґрунтовано й розроблено сутність та структуру естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, що містить мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-практичний та творчо-оцінювальний компоненти; визначено критерії (мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-знаннєвий, операційно-діяльнісний, творчо-оцінювальний), показники та рівні (високий, достатній, початковий) сформованості естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки; розроблено методичний супровід формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки

(цільовий, методологічний, методично-діяльнісний, рефлексивно-аналітичний, результативний блоки); визначено та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов його впровадження, а саме: 1) забезпечення позитивної мотивації майбутніх учителів музичного мистецтва до формування естетичної культури шляхом розвитку художнього смаку; 2) наповнення змісту та спрямування форм та методів диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва темами та питаннями естетичного спрямування; 3) збагачення емоційно-естетичного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва; 4) стимулювання пізнавальної активності студентів до самостійного вивчення вокально-хорового репертуару у процесі диригентсько-хорової підготовки та подальшої самореалізації у практичній діяльності; *уточнено* сутність понять «естетика», «культура», «естетична культура», «диригентсько-хорова підготовка»; *подальшого розвитку* набули методологічні засади, зміст, форми та методи диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації підтверджується результатами кваліфіковано здійсненого дослідження і не викликають сумніву. Аналіз представлених до захисту матеріалів дозволяє дійти висновку, що результати дослідження Вишневецької М.В. засвідчують розробку проблеми на підставі широкого спектру методологічних підходів, теоретичних положень, значного обсягу опрацьованих літературних джерел, збігом результатів моделювання з наявними експериментальними даними. Вивчення наукових публікацій та тексту дисертації Вишневецької М.В. доводять достовірність і обґрунтованість викладених автором результатів. Здобувачка оволоділа методологією і методами наукових досліджень, визначена мета і поставлені завдання виконані повністю.

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях.

Аналіз публікацій Вишневецької М.В. засвідчує кількісну і якісну відповідність вимогам до опрацювання результатів дисертаційного дослідження. Основні результати роботи відображені у численних наукових та науково-методичних працях. З них: 5 наукових статей, опублікованих у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 наукова стаття у співавторстві, опублікована у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базі даних Web of Science Core Collection, 11 публікацій апробаційного характеру. Дисертація має теоретичну і практичну значущість, що підтверджує участь авторки у численних наукових конференціях.

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі фахової підготовки майбутніх педагогів різних спеціальностей, науково-педагогічної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, а також у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників та самоосвітній діяльності студентів закладів вищої освіти мистецького спрямування. Викладачі диригентсько-хорових дисциплін мають змогу поповнити свій методичний арсенал широким спектром інноваційних методів і форм роботи зі студентами в умовах дистанційної освіти, комунікаційних бар'єрів, гібридних, військових та інформаційних конфліктів.

7. Дискусійні пбложения та зауваження

Принципових зауважень стосовно структури, основних положень дисертації Вишневецької Марини Вікторівни в нас немає. Позитивна оцінка пропонованої роботи, її теоретичного і практичного значення не заперечує можливості висловлення деяких зауважень та рекомендацій.

1. Бажано, якби дисертантка більш докладно представила досвід українських філософів і педагогів стосовно змісту, форм і методів естетичної культури вчителів.

2. У роботі достатньо повно розкрито зміст структурних компонентів методичної підтримки в освітньому процесі університету. Утім, на наш погляд, потребують додаткового обґрунтування функціональні зв'язки між визначеними компонентами, це б підвищило рівень розуміння взаємодії між ними під час формування естетичної культури студентів-музикантів в процесі диригентсько-хорової підготовки.

3. Вважаємо, що текст дисертації переобтяжений таблицями і малюнками, частину з яких можна розмістити у додатках.

4. На наш погляд, недостатньо повно аргументовані висновки до розділів, зокрема Загальні висновки, що зменшує вагу дисертаційного дослідження.

5. На жаль, в тексті дисертації мають місце стилістичні помилки і некоректно наведені прізвища науковців.

Проте, висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи Вишневецької Марини Вікторівни, а є можливостями, які можуть бути використаними в подальшому.

8. Загальна оцінка дисертації.

Дисертаційна робота Вишневецької Марини Вікторівни є самостійним, завершеним фундаментальним дослідженням, оригінальним за змістом, структурою, аргументаціями теоретичних положень, вагомістю

наукових результатів та методичних рекомендацій. Наведені в роботі ідеї, положення, складові методик супроводжуються посиланнями на відповідне джерело.

Вважаємо, що дисертаційна робота здобувачки ступеня доктора філософії **Вишневецької Марини Вікторівни** на тему «**Методика формування естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки**» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим, самостійним, оригінальним і комплексним дослідженням актуальної теми у вітчизняній педагогічній науці, теоретичні і практичні результати якого розв'язують нове наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Дисертаційна робота за актуальністю, практичною значущістю та науковою новизною відповідає вимогам чинного законодавства України у п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор **Вишневецька Марина Вікторівна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри мистецької освіти
та гуманітарних дисциплін
ХНУМ імені І.П. Котляревського

Т.А. Смирнова
Т.А. Смирнова

